

THE STRATEGY REQUIRES THE RADICAL CHANGES

(The Main Product of Agriculture are we,
the healthy and strong Peasants)

Paata Koghuashvili, GTU Professor
Badri Ramishvili, TSU Professor

RESUME

There are reviewed and analyzed the advantages and disadvantages of “The Rural Development Strategy (2012-2020 years)” developed by the Ministry of Agriculture of Georgia. This strategy does not offer any of implementation mechanisms. There are not given any costs of its realization, deadlines of implementation of measures, the stages and the feasible socio - economic consequences. The strategy has highlighted the right terms, in particular, the exercise-consulting-implementation terms, rural cooperation (which lacks specificity) terms, and other terms. Despite its advantages the strategy is the subject to recycling.

საქართველოს ეკონომიკა და ეროვნული ინტერესები

ზურაბ ვაშაკიძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

მარინა დიასამიძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

ანა ვაშაკიძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

საქართველოსათვის დამოუკიდებელი, საბაზრო პრინციპებზე დაფუძნებული ეკონომიკური სისტემის ფორმირების პირველი ნაბიჯები განსაკუთრებით რთული აღმოჩნდა სამოქალაქო დაპირისპირების, საომარი მოქმედებების, ენერგო და სატრანსპორტო ბლოკადის, დაძაბული კრიმინოგენული ვითარების, განწყვეტილი ეკონომიკური კავშირების, ძველი ტრადიციული ბაზრების დაკარგვისა და სხვა ნეგატიური ფაქტორების გამო, რასაც დამოუკიდებლობის პირველ წლებში უპრეცედენტო ეკონომიკური დაცემა, ჰიპერინფლაცია და უმუშევრობის კატასტროფული ზრდა მოჰყვა.

ქვეყანა რადიკალური და სწრაფი ეკონომიკური რეფორმების აუცილებლობის წინაშე დადგა. ქვეყანაში გასული წლების ეკონომიკურმა რეფორმებმა სასურველი შედეგი ვერ მოიტანა. ამასთან, განხორციელებული რეფორმები ხშირ შემთხვევებში არასწორი, არათანმიმდევრული და სპონტანური იყო. დღემდე, არსებულ სტრატეგიულ თუ საპროგრამო დოკუმენტებში გაცხადებული მიზნები, რომლებიც სიღარიბის და უმუშევრობის მნიშვნელოვან შემცირებას უკავშირდებოდა, კვლავ მიუღწეველი დარჩა. მიუხედავად ამისა, გასულ წლებში გარკვეულწილად რამდენჯერმე მაინც ჰქონდა ადგილი ეკონომიკური ზრდის ტემპებს, მაგრამ, მისმა სიკეთემ მოსახლეობის დიდ ნაწილამდე მაინც ვერ მიაღწია.

საერთოდ, ეკონომიკურმა პოლიტიკამ უნდა უზრუნველყოფს ქვეყნის მდგრადი განვითარება. ამიტომ, ეკონომიკური პოლი-

ტიკა უნდა ეყრდნობოდეს ეკონომიკური თავისუფლების და საკუთრების უფლების განუხრელ პატივისცემას და დაცვას. ამავდროულად, სახელმწიფომ თავის თავზე უნდა აიღოს და შეასრულოს ეკონომიკურ პროცესებში სამართლიანობის დაცვის გარანტიორის ფუნქცია.

ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის მთავარი პრინციპია კერძო სექტორის თავისუფლების უზრუნველყოფა. ეს გულისხმობს ისეთი ეკონომიკური წესრიგის ჩამოყალიბებას, სადაც კერძო სექტორი თავისუფალია თავის გადაწყვეტილებებში, დაცულია საკუთრების უფლების უზენაესობით, რადგან ეკონომიკური განვითარების მთავარ მამოძრავებელ ძალას კერძო სექტორი წარმოადგენს.

სახელმწიფო მინიმალურად უნდა ჩაერთოს სამეწარმეო საქმიანობაში და კონკურენციის გაძლიერებისა და დაცვის მიზნით რეგულირება გაუკეთოს მას. სახელმწიფოს მონაწილეობა ეკონომიკურ აქტივობაში უნდა შემოიფარგლოს ისეთი საქმიანობით, რაც საშუალებას მისცემს კერძო სექტორს უფრო ეფექტიანად იფუნქციონიროს.

მთავრობის ეკონომიკურმა პოლიტიკამ კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობა უნდა განიხილოს, როგორც ეკონომიკის განვითარების უმნიშვნელოვანესი მამოძრავებელი ძალა, რადგან, კონკურენციის არსებობა, როგორც შიდა, ისე საგარეო ბაზრებზე ეკონომიკის წარმატებული ფუნქციონირების აუცილებელი პირობაა. გარდა ამისა, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს საერთაშორისო ვაჭრობისადმი ორმხრივი გახსნილობა და თავისუფალი სავაჭრო რეჟიმების არეალის გაფართოება.

საქართველოში საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალ პერიოდში ბიზნესი თანდათანობით ყალიბდებოდა და გარკვეული პერიოდის შემდეგ იქცა რეალურ ეკონომიკურ და სოციალურ ძალად, მაგრამ, ამჟამად იგი ფორმირდება პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური გარემოებების წინააღმდეგობრივი ზეგავლენით. გარდამავალი პერიოდის თავისებურებაა ისიც, რომ სახელმწიფოს არ გააჩნია ბიზნესის განვითარების ტრადიციები, გამოცდილება და კულტურა, რასაც ემატება ქვეყანაში პოლიტიკური არასტაბი-

ლურობა, საკანონმდებლო ბაზის არასრულყოფილება, მუდმივი ცვლა და ა.შ. სახელმწიფომ მარეგულირებელი ღონისძიებებით და ბერკეტებით უნდა შეასრულოს დამოუკიდებელი არბიტრის როლი, არ უნდა ერეოდეს „თამაშში“, არამედ ქმნიდეს „თამაშის წესებს“ და განუხრელად იცავდეს მას ნორმალური და ჯანსაღი ბიზნესის განვითარებისათვის.

საერთოდ, ქვეყნის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა ქართული ბიზნესის განვითარების ყოველმხრივი ხელშეწყობა, განვითარებული ქვეყნების მენარმეთა მდიდარი გამოცდილების გაზიარება საქართველოს ადგილობრივი პირობებისა და რეალური ეკონომიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით. ეკონომიკური სტაბილურობა არის სახელმწიფო ეროვნული ინტერესების დაცვის ერთ-ერთი მთავარი გარანტი.

საქართველოში ამჟამად უამრავი მსხვილი ტრანსნაციონალური კომპანია ფუნქციონირებს. მიუხედავად იმისა, რომ ამ კომპანიებს მოაქვთ სახელმწიფოსთვის გარკვეული ეკონომიკური სარგებელი, განვითარებად ქვეყნებში ასეთი კომპანიების საქმიანობის შედეგად მოსალოდნელია მთელი რიგი ნეგატიური შედეგებიც, კერძოდ, კონკურენტუნარიანობის დაქვეითება, ქვეყნიდან სიმდიდრის გადინება, ეროვნული წარმოების ყველაზე პერსპექტიული სეგმენტების დაპყრობა, ბიუჯეტში თანხების მინიმალური შესვლა, რაც მეტნაკლებად დამოკიდებულია „ორმაგი დაბეგვრის საერთაშორისო ხელშეკრულება“-სთან, რომელიც აწესრიგებს გადასახადების გადახდას უცხოური კომპანიებისათვის¹ და სხვ. ეს, ცხადია, ეწინააღმდეგება განვითარებადი ქვეყნის ეკონომიკური დამოუკიდებლობის ამაღლებისა და სამამულო ბიზნესის განვითარების სტიმულირებისკენ სწრაფვას. ამასთან დავპირებით, მრავალ ქვეყანაში შემუშავებულ იქნა მდგრადი განვითარებისა და ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფი პროგრამები. მსგავსი პროგრამა აუცილებელია საქართველოსთვისაც, რათა თავიდან იქნას აცილებული გლობალიზაციით გამოწვეული უარყოფითი შედეგები.

ტრანსნაციონალური კომპანიების ქსელის წარმოქმნასთან ერ-

1 საქართველოს 33 ქვეყანასთან აქვს ეს ხელშეკრულება გაფორმებული.

თად, მსოფლიოში დადგა გლობალური ტექნოლოგიური სივრცის, როგორც ეკონომიკის მატერიალური საფუძვლის ფორმირების დრო. რომელიმე ეროვნულ ტექნოლოგიურ სისტემას უკვე აღარ შეუძლია დამოუკიდებლად და იზოლირებულად არსებობა-განვითარება. ამჟამად, საქართველოს დაკარგული აქვს ტექნოლოგიური დამოუკიდებლობა და მისი ეკონომიკური განვითარება უკვე წარმოების საშუალებათა შემოტანაზეა დამოკიდებული იმ სხვა ქვეყნებიდან თუ ტრანსნაციონალური კომპანიებიდან, რომლებიც თავიანთ პირობებს სთავაზობენ მსოფლიო ბაზარს. ტექნოლოგიურად ჩამორჩენის გამო ქვეყანა სულ უფრო მზარდი მასშტაბებით განიცდის დიფერენცირებულ სამეცნიერო-ტექნიკურ ზარალს. მიუხედავად ამისა, ქვეყანაში ჯერ კიდევ არის შენარჩუნებული ეკონომიკური ზრდა-განვითარების ტექნოლოგიური ნანამძღვრები. პირველი მათგანია ფართო და მრავალფეროვანი სამეცნიერო-ტექნიკური ბაზა, რომელიც შესაძლებელია საფუძვლად დაედოს ახალი ტექნოლოგიური ნიშნის მთელ რიგ მიმართულებათა ფორმირებას. გარდა ამისა, ტექნოლოგიური გარღვევის კიდევ ერთი ნანამძღვარია ბოლო წლებში მრავალი მიმართულებით განხორციელებული თუ ამჟამად მიმდინარე მეცნიერული კვლევები და დამუშავებები, რომლებიც პრიორიტეტულად შესაძლოა მიჩნეულ იქნას.

საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების არსი უნდა მდგომარეობდეს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების უზრუნველყოფაში, მოქალაქეთა სოციალური და ეკონომიკური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებაში, რესურსების ოპტიმალური გამოყენებით და შენარჩუნებით მომავალი თაობებისათვის. ამასთან ერთად, აუცილებელია ეკონომიკური უსაფრთხოების ფაქტორების განხილვა შიდა და გარე ეკონომიკური პრობლემების ჩათვლით, აგრეთვე, ისეთ სფეროებშიც, როგორიცაა: სამხედრო-ეკონომიკური; ქვეყნის სამეცნიერო-ტექნიკური; ინტელექტუალური პოტენციალის და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების დაცვის და სხვ.

საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების ობიექტს განეკუთვნება არა მარტო სახელმწიფო, მისი სისტემა და ყველა

ბუნებრივი რესურსი, არამედ საზოგადოება მისი ინსტიტუტებით და ორგანიზაციებით. ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების სუბიექტებს შესაძლოა მივაკუთნოთ: ფუნქციურ-დარგობრივი სამინისტროები და უწყებები, საგადასახადო და საბაჟო სამსახურები, ფონდები, საწარმოები და სადაზღვევო კომპანიები, ასევე პროდუქციის მწარმოებლები და ყველა ის ადამიანი, რომლებიც ზემოთჩამოთვლილ სფეროებში ფუნქციონირებს. რაც შეეხება სახელმწიფო მოღვაწეობის საგანს ეკონომიკური უსაფრთხოების მიმართულებით, შესაძლოა მივაკუთვნოთ: ფაქტორთა ერთიანი სისტემის ჩამოყალიბება, რაც ხელს შეუწყობს სახელმწიფოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მდგრადობას, როგორც მოკლევადიან, ისე გრძელვადიან პერსპექტივაში.

სახელმწიფო სტრატეგია ეკონომიკური უსაფრთხოების დარგში უნდა განხორციელდეს ეროვნული უსაფრთხოების ინტერესებიდან გამომდინარე, სახელმწიფო ხელისუფლების ადმინისტრაციული ზემოქმედებით და სახელმწიფო ინსტიტუტებისა, თუ სხვა ორგანიზაციების ამ პროცესში მაღალი ჩართულობით.

ეკონომიკური უსაფრთხოების კრიტერიუმებისა და მაჩვენებელთა სისტემის შესახებ ერთიანი აზრი არ არის ჩამოყალიბებული. თუმცა, ცალკეული მკვლევარების აზრით, აუცილებელია (განსაკუთრებით გარდამავალ პერიოდში) ზღვრული მაჩვენებლების განსაზღვრა, რომელიც ქვეყნისათვის სტრატეგიული საქმიანობის ორიენტირს წარმოადგენს. საყოველთაო აღიარებით, ეკონომიკური უსაფრთხოების კრიტერიუმებია: მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) მოცულობა; მრეწველობის, მეცნიერტევადი და მაღალტექნოლოგიური გადამამუშავებელი დარგების, ხვედრითი წილი მთლიან შიდა პროდუქტში და მისი ზრდის ტემპები; იმპორტის წილი შიდა მოხმარებაში; მოსახლეობის ცხოვრების დონის განსაზღვრა და სიღარიბის ზღვარის დადგენა; ბუნებრივ-ეკოლოგიური პოტენციალის გამოყენებისა და წონასწორობის მაჩვენებლები; სახელმწიფო მატერიალური და ფინანსური რეზერვები; საგარეო ვალი მთლიან შიდა პროდუქტში (პროცენტებში გამოხატული), დანახარჯები მეცნიერებაზე მთლიან შიდა პროდუქტში (პროცენტებში გამოხატული), ინვესტიციების წილი

მთლიან შიდა პროდუქტში (პროცენტებში გამოხატული) და სხვ.

საქართველოს ეროვნული ინტერესების შემადგენელი ნაწილია მისი ეკონომიკური ინტერესები. მათ საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების კონცეფციის შესაბამისად შეიძლება განეკუთვნებოდეს: მოსახლეობის კეთილდღეობისა და ცხოვრების ხარისხის დონის ამაღლება; გაფართოებული კვლავწარმოების რეჟიმში ეკონომიკის ფუნქციონირების უნარი; ერთიანი ეკონომიკური სივრცე; სოციალურ-ეკონომიკური ეფექტიანობის მაღალი დონის მიღწევა; ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფა; ქვეყნის, საერთაშორისო ეკონომიკის აქტიურ სუბიექტად გადაქცევა; ეკონომიკის მდგრადი და უსაფრთხო განვითარების პრინციპებზე გადასვლა.

ამჟამად, საქართველოსათვის ისტორიული გამოწვევები და ობიექტურად ჩამოყალიბებული რეალობა შეიძლება შემდეგნაირად ჩამოყალიბდეს: გლობალიზაციით განპირობებული გამოწვევები, უარყოფითი შედეგების თავიდან აცილება, რაც გლობალურ პროცესებს თან ახლავს; ლოკალიზაციის პროცესთან დაკავშირებული გამოწვევები; კავკასიის რეგიონში საქართველოს პოზიციების (ეკონომიკის განვითარების დონე, დემოგრაფიული სიტუაცია და ა.შ.) გაძლიერება; სხვადასხვა რეგიონულ გაერთიანებაში ინტეგრაცია. ჩგარდა ამისა, ქვეყნის განვითარების დღევანდელ ეტაპზე გამოიკვეთა გარეგანი და შინაგანი მუქარები, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე კონცეფტუალურად გარეგან მუქარებს შეიძლება მივაკუთვნოთ: საერთაშორისო ეკონომიკაში, მსოფლიო შემოსავლების განაწილებაში საქართველოს მონაწილეობის დაბალი დონე. თუმცა, საერთაშორისო პროექტების განხორციელებით ყალიბდება ხელსაყრელი პირობები საერთაშორისო შემოსავლებში ეროვნული ეკონომიკის როლის გაზრდისათვის; ეროვნული ეკონომიკის დაბალი მიმზიდველობა და კონკურენტუნარიანობა; სამუშაო ძალისა და ინტელექტუალური პოტენციალის მიგრაცია (ეს მოვლენა შეიძლება შეიცვალოს თვისებრივად ახალი ტენდენციით), თუ ქვეყანაში სტაბილურო-

ბის მიღწევით მათი გამოცდილების – საზღვარგარეთ შეძენილი ცოდნის, უნარის გამოყენების გარემო შეიქმნება); კაპიტალის გადინება (შესაძლებელია საზღვარგარეთ დაბანდებული კაპიტალის თანდათანობით ეროვნულ ეკონომიკაში გადმონაცვლება შესაბამისი სტიმულების ამოქმედებისას). ეს პროცესი დაიწყო, მისი დაჩქარება სახელმწიფოს გონივრული პოლიტიკით რეალურად შესაძლებელია; საერთაშორისო ბაზრების მოთხოვნებთან, ახალ რეალიებთან ტექნოლოგიური, ინსტიტუციური და მენეჯმენტური შეუთავსებლობა (დაბალი დონე, არასრულყოფილი სტრუქტურები, გამოუცდელობა); ქვეყნის შიდა ბაზრის გაჯერება უცხოური ფართო მოხმარების დაბალი დონის მრავალი სახეობის პროდუქციით (მათ შორის სურსათისა და ენერგეტიკული რესურსების იმპორტზე ქვეყნის არსებითი დამოკიდებულება).

ქვეყნის შინაგან მუქარებს შესაძლოა მივაკუთვნოთ: ინტელექტუალური, საგანმანათლებლო, ინოვაციური პოტენციალის ჩამორჩენილობა; მოსახლეობის სოციალური დიფერენციაციის გაღრმავება და სიღარიბის მაღალი დონე; საკანონმდებლო ბაზის არასრულყოფილება; ეკონომიკის სტრუქტურული დეფორმაცია, რაც წარმოების ეფექტიანობის, პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის, მსოფლიო ეკონომიკაში მონაწილეობის დაბალი დონით, ინფორმაციული სექტორის ჩამორჩენილობითა და სხვა მიზეზებით არის განპირობებული; ქვეყნის ენერგეტიკული უზრუნველყოფის არამდგრადი ხასიათი; ბიზნესის, განსაკუთრებით მცირე ბიზნესის, განვითარებისათვის ხელსაყრელი საინვესტიციო კლიმატის უქონლობა; ფინანსური უსაფრთხოების დაბალი დონე; ქვეყნის რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დაბალი დონე და მათი გამოთანაბრების გარემოს უქონლობა; საზოგადოებისა და სამეურნეო საქმიანობის კრიმინალიზაცია (უკანასკნელ წლებში ხასიათდება შემცირების ტენდენციით).

აქვე, გვინდა აღვნიშნოთ, საქართველოში ბოლო პერიოდში ტურიზმის, როგორც ეკონომიკის ერთ-ერთი პრიორიტეტული დარგის პოლიტიკის გააქტიურება. თუმცა ზოგჯერ ეს პოლიტიკა არასწორ ორიენტაციებს ირჩევს. მაგალითად, საზღვაო კურორტების განვითარებასთან ერთად, მეტი ყურადღება უნდა

დაეთმოს სამთო, რეკრეაციულ ტურიზმს. აქვე, უნდა აღინიშნოს, ტურისტული პოტენციალის განსაზღვრისას ნაკლები ყურადღება ეთმობა კულტურულ მემკვიდრეობას, რომელიც საქართველოში ფართოდაა წარმოდგენილი (ამის ნათელი მაგალითია ისეთი ქვეყნები, როგორიცაა: იტალია, საბერძნეთი, ეგვიპტე და ესპანეთი). ასევე, დაუშვებელია ფსევდო კულტურული მემკვიდრეობის შექმნა (ამის ნათელ მაგალითს წარმოადგენს არგონავტების ისტორია, როდესაც მათი რიონში შემოსვლა ჭოროხზე გადაიტანა წინა მთავრობამ და მედეას, ფოთის მაგივრად, ბათუმში დაუდგა მონუმენტი). ამან გამოიწვია ის, რომ სოჭის ოლომპიადის სარეკლამო კლიპში არგონავტების შემოსვლა გადატანილი იქნა სოჭის მიმდებარე რეგიონში.

ზემოთაღნიშნული ისტორიული გამოწვევების, გარეგანი და შინაგანი მუქარების გათვალისწინება და ადეკვატური ზომების განხორციელება სახელმწიფო პოლიტიკის სტრატეგიული ამოცანაა.

THE ECONOMY OF GEORGIA AND THE NATIONAL INTERESTS

**Zurab Vashakidze,
Marina Diasamidze,
Ana Vashakidze**

RESUME

The article discusses some problems, from the first period, related to the formation of the independent economic system of Georgia, based on market principles. The issues of economic policy are associated with a sustainable development of the country. Transnational companies can play a key role in the economic development of countries, also to bring some positive and negative outcomes. A great attention is also paid to the issue of Georgia's economic security. The article also analyzes the touristic perspectives of Georgia and the importance of the cultural heritage in the development of this field.

სახელმწიფო დახმარება

სლავა ფეტელავა

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

ჯამლეთ ჯანჯღავა

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
პროფესორი

„კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, სახელმწიფო დახმარება, რომელიც გაიგივებულია სუბსიდიასთან, წარმოადგენს ეკონომიკური აგენტის მიმართ მიღებულ გადანაწევტილებას, რომელიც მოიცავს გადასახადებისაგან გათავისუფლებას, გადასახადის შემცირებას ან გადავადებას, ვალის ჩამონერას, რესტრუქტურისაზიას, სესხის ხელსაყრელი პირობებით გაცემას, საოპერაციო აქტივების გადაცემას, ფულადი დახმარების განვას, მოგების მიღების გარანტიის მიცემას, შეღავათების მინიჭებას და სხვა.

ამასთან, ამავე კანონის მე-12 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, შეიძლება დაშვებულ იქნას სახელმწიფო დახმარება, რომელიც არ საჭიროებს სსიპ კონკურენციის სააგენტოსთან შეთანხმებას, თუ ის:

ა) გაიცემა ინდივიდუალური მომხმარებლისათვის სოციალური დახმარების სახით, იმ პირობით, რომ დახმარება არ გამოიწვევს შესაბამისი საქონლის/მომსახურების მწარმოებლის დისკრიმინაციას;

ბ) მიზნად ისახავს სტიქიური მოვლენის ან ფორსმაჟორული გარემოების შედეგების აღმოფხვრას; გარემოსდაცვითი ღონისძიებების განხორციელებას; საქართველოს საკანონმდებლო აქტით ან საქართველოს საერთაშორისო შეთანხმებით გათვალისწინებული უფლების განხორციელებას ან მოვალეობის შესრულებას;

გ) გაიცემა ინდივიდუალური სახელმწიფო დახმარების სახით, უმნიშვნელო ოდენობით;